Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ямде лий

ВЛКСМ Маробком орган
АДРЕС: Йошкар-Ола, Пограничный, 45.

25 январь 1941 ий | ШУМАТКЕЧЕ | № 4 (685)

КАЖНЕ ЙОЧАЛАН тунемаш коштман!

Туныктышо регистраций-ым эртара.

— Иванов Пӧтр!

— Уке. Тудо тунемаш ок кошт, чарнен,—тунемше-шамыч вашмутым пуат. Нунын палымыштат ок шу: молан Пӧтр тунеммым чарнен? Ала тудым ачашт-авашт огыт колто? Пӧтыр-лан школышто мо йӧрен огыл? „Ен керек-мом ыш-тыже, мыйын мо паша“ манын шонен, южо йоча-шамычышт ойымат луктыт:

— Тудым журнал гыч удралаш кӱлеш, чыла паша пыта. А то мемнан посе-щаемостьнат эре ӱлнӧ лиеш.

Нуно пеш кугу йоҥгылы-шым ыштат. Советский школьниклан да пионерлан тыге шонаш ок лий. Паша журнал гыч удралмаште огыл. Кажне йочалан шке нергенже велэ огыл, а моло-шамыч нергенат шонаш кӱ-леш. Икте пӱтынь класс верч шогыжо, пӱтынь класс —икте верч.

Шукерте огыл редакций-ыш ик пионер шке йол-ташыжын тунемаш кошт-мым чарнымыже нерген во-зен ыле. „Тудо начарынат ок тунем ыле, мӧнгыштыжат нигӧ чарыше уке, шке шонымыжо денак чарнен. Тудым школышко пӧртыл-таш кӱлеш“.

Тиде пионер гын, шке йолташыже - шамыч нерген ок мондо. Тудо шке клас-сын честьше верч кертме семын тыршаш ямде. Туге гынат, тудо ок шинче, йӧ-ным ок му: кузе тунемаш коштмым чарнышым мӧн-геш школыш пӧртылташ?

Вот тыште звено вожа-тый-шамыч, отряд совет, вожатый-шамыч, классный организатор-шамыч пашам сончыктен пуышаш улыт. Тунеммым чарныше дек эр-лашыжымак мияш да чыла пален налаш кӱлеш: молан тудо тунеммым чарнынеже? Тудым обязательно шко-лыш пӧртылташ кӱлеш. Южышт умлаш йӧсӧ, манын урокланат огыт ямдылалт, шеҥгелан кодыт, вара ту-неммым кудалташ шонат. А кунам отличник, ударник-шамыч нуным уроклан ям-дылалташ, йогым пытараш туныктат, нуно вара ик жап тунеммек шкештат ӧрыт: „кузе тыге мый умлен омыл? Вет чыла умлаш лиеш! Ӧр-канаш велэ ок кӱл“.

Владимир Ильич Ленин тунемаш шӱден. Пӱтынь советский калык Ленинын мутшым шукта: изижат, кугужат—чыланат тунемыт. Те, пионер-шамыч, юный ленинец улыда. Ик йочат тунемде ынже код манын, уло вийда дене тыршыза, Ленинын кӱштымыжым шукташ кучедалза.

Сайлымаш кече нерген

Шукерте огыл Марий-ский АССР Верховный Со-вет Президиум Указым луктын. Указыште тыге ка-ласыме: Мари-Турекский, Параньгинский, Ронгинский, Ново-Тор'яльский, Косола-повский, Юринский, Ор-шанский, Пектубаевский, Горно-Марийский, Сотнур-ский, Йошкар-Олинский да Сернурский районлаште де-путат-шамычын районный ден сельский Советлаш-кышт посна избирательный округлаште сайлымашым 1941 ий 23 февральлан наз-начитлаш.

Сайлымаш эртаралтшаш округлаште избирательный кампаний тӱҥалмашым 1941 ий 23 январь гыч увертараш.

Пионер ден школьник-шамычын Всесоюзный военно-физкультурный соревнованийышт вашеш

Сай результатым ончыктышаш верч кучедалыт

6-шо январьыште школа кӧргысӧ лыжный соревно-ванийым эртарышна. Лыж-ный команда-шамыч сай результатым ончыктышт.

Тыгак стрелковый, топо-графический да связь ко-манда-шамыч пашам сай ыштат.

Топографий ден связь команда чӱчкыдынак ну-рышто, чодраште занятий-ым эртара. Тушто йоча-шамыч топографический с'емкым ышташ да верлам палемдаш тунемыт.

Стрелковый кружокышто улшо тунемше-шамыч сай-ын лӱен, гранатым тораш кышкен моштат, а санитар-ный команда „эмганыше-шамычлан“ первый полы-шым сайын да вашке пуэн кертеш. Санитар - шамыч верлам картыште да карт деч посна компас дене сай определятлат. Адак ну-но условный военно-топо-графический знакымат сай палат. А ПВХО команда-шамычна 4—5 секундышто противогазым чият.

Тыге ме чыла вид де-нат школа кӧргысӧ сорев-нований эртараш ямде улына.

Военрук **Г. И. Павлов.**
Йошкар-Ола,
7-ше номеран школа.

ОЛИМПИАДЫЛАН сайын ЯМДЫЛАЛТЫНА

Юный фотолюбитель-шамыч мом ямдылат

Республиканский йоча технический станцийысе фотокружок - шамычлаште 36 еҥ шогат. Нуно олим-пиадыште 1940—41 ийласе пашаштым ончыкташ тӱ-ҥалыт. Желонкин Гена, Бабушкин Виктор да молат шке ыштыме фотоаппара-тыштым ямдылат, моло йо-ча - шамычышт световой витриным, альбом-шамычым ыштат. ДТС-ын лаборато-рий деч снимок - шамыч гына 200 наре лийыт. Чыла кружковец-шамыч олимпиа-дылан шкеныштын сним-кыштым ямдылат.

Б. Варгин.
Йошкар-Ола ДТС.

Сӱретым ямдылем

Мый сӱретлаш пеш йӧра-тем. Пырдыж газетым, пай-ремлан школым художест-венно сӧрастарымаште эре полшем.

Тений йоча творчествым ончымо олимпиадыште шкемын сӱретлыме карти-нем ончыктем. Сӱретын темыже — мемнан элыште йоча-шамычын пиалан илы-шышт. Картиным кузе гы-нат сайынрак, вашкыде ыш-таш тыршем.

Пакеев Исай.
Сернурский район,
Кой-сола НСШ,
7-ше класс.

Йошкар-Олаште изирак йоча-шамычлан лӱмын музыкальный школа уло. Тушто нуно тӱрлӧ музыкальный инструмент дене шокташ тунемыт. **Снимкыште:** Йошкар-Оласе 5-ше номеран шко-лын 1-й классыштыже тунемше **Эля Смолина** скрипкам шокташ тунемеш.
Фото **А. Овечкинын**

Радиоприемникым ямдылем

1934 ий годсек мый кӱ-рылтде республиканский йоча технический станций-ыш коштам. Тушто тӱрлӧ пашам ыштенам, тунемы-нам. Но тыгай кугу пашам эше налын омыл ыле: мый звуковой генераторым ыш-тенам, а кызыте „1—V—O“ радиоприемникым ышташ тӱҥалынам. Мемнан ДТС-ште тыгай генератор, приемник-шамычым ышташ часть-шамыч улыт. Южыш-тым шке ышташ логалеш. Вара поген шындыман. Вот мыят приемникым ышташ декабрьыште тӱҥальым. Па-ша куштылго огыл гынат, мый йӧсылыкым сеҥем.

Тиде приемник кокымшо йоча олимпиадыште ончык-талтеш. **Кардашов Женя.**
Йошкар-Ола,
9-ше номеран школа,
8-ше „А“ класс.

Хоровой кружок радио гоч выступатлен

Арбан НСШ-те (Йошкар-Ола район) тений хоровой кружокым организоватлы-ме. Кружок пашам сай ышта. Кызыт тудо художест-венный олимпиадылан у муро - шамычым ямдыла. Шукерте огыл хоркружок Иван Яковлевич Степано-вын вуйлатымыже почеш радио гоч выступатлыш.

Ф. Тесмеев.

Шкенан элыште

ВКП(б)-ын XVIII конференцийже вашеш

Советский калык ВКП(б) - ын XVIII конференцийжым у производственный сеҥымаш дене ваш лиеш. Фабрик ден заводлаште, шахт-лаште да колхоз-лаште социалисти-ческий соревнова-ний кумдан шарлен.

Шукерте огыл элын знатный гор-някше Димитрий Концедалов XVIII партконференций лӱмеш кугу рекор-дым ыштен. Тудо Сталин лӱмеш шах-та участкыште сме-нылан 80 квадрат-ный метрым руэн. Тиде нормын 1160 процентше лиеш.

Больше - Муртин-ский МТС парткон-ференций вашеш (Красноярск) трак-тор-шамычым ача-лымаш идалыкаш планым крайыште первый темен.

Лениныn мавзолейышкыже латкандаш миллион еҥ пурен

1924 ий гыч Ленинын мавзолейыштыже 18 мил-лион утла еҥ лийыныт. 1940 ийыште гына 2 миллион утла еҥ пуре-ныт.

Ленинын мавзолейыш кечын тӱжем дене еҥ-шамыч пурат. Тышке мемнан кугу родинын чыла мучашлаже гычат калык толыт.

Субстратостатын виш гондолешыже 11 тӱжем метр кӱкшытыш нӧлталтме

17 январьыште Мос-ква воктенсе Долгопруд-ный станций лишне па-ле стратонавт Фомин ден старший пилот Го-лышев 2.500 кубометр утла об'еман „СССР — ВР — 79“ субстратостат дене кугу полетым ыш-теныт. Нуно субстратос-татын виш гондолешыже 11 тӱжем утла метрыш кӱзеныт.

Виш гондола дене чо-ҥештымаш 2 часат 55 минут шуйнен. Экипаж сайын волен шинчын.

Выставкыште у павильон-шамыч

Всесоюзный ял озан-лык выставка социали-стический земледелийын сеҥымашыже - шамычым кумышо гана ончымаш-лан ямдылалтеш.

Тений Литовский, Лат-вийский, Эстонский да Молдавский союзный республика-шамычын па-вильоныштым ышташ па-лемдыме.

Бондаревский ден Лилиенталь— СССР-ын гроссмейстерже-шамыч

СССР СНК пеленсе физкультура ден спорт паша дене Всесоюзный комитет СССР-ын XII шахматный чемпиона-тыштыже сеҥыше - ша-мычлан — турнирыште первый ден кокымшо верым лош шелше Бон-даревский ден Лилиен-тальлан СССР-ын грос-смейстерже званийым присвоитлен.

В. В. Куйбышевын колымыжлан таче 6 ий темеш

Мужественный большевик

1935 ий 25 январьыште мемнан партийлан, пашазе класслан, чумыр мемнан элан кугу ойго тольо — Валериан Владимирович Куйбышев уке лие. Тудын героический илышыжым мемнан родинам ужалаш тӧчышӧ тушман-шамычын кидышт кӱрльӧ. Троцкистско-бухаринский бандит-шамыч шемер-шамычын йӧратыме тангжым, социалистический обществым ыштыше пеш кугу енгым—Валериан Владимирович Куйбышевым отравитлен пуштыныт.

Валериан Владимирович Куйбышевын, мужественный большевикын, Ленин ден Сталинын ӱшан йолташыштын лӱмжӧ мемнан куатле родинысе калык-шамычын ушышт курым мучко илаш тӱнгалеш.

Куйбышев йолташ большевистский партийын ик эн йӧратыме эргыже ыле. Тудо рвезыже годсекак Ленинын великий знамяже йымалне кучедалын.

Валериан Владимирович большевистский подпольеште, гражданский войнан фронтлаштыжат, социалистический стройкын эн важный участкылаштыжат пашам пенгыдын ыштен. Тудо 1905 ийысе революционный событийыште активно участвоватла. Тиддеч вара

Сибирьысе большевистский организацийыште партиец-профессионал лийын пашам ышта; ятыр гана ссылкыш колтымо да тюрьмаште шинчыктыме кокласе жапыште тудо Питерысе большевистский организацийыште руководящий партийный пашам ышта.

Февральский революций Куйбышев йолташым уэш ссылкыш, Туруханский крайыш каймыже годым лиеш. Тудо — Самарысе большевик-шамычын организаторжо да Октябрьский переворот лийме жапыште нунын руководительже.

Валериан Владимирович чехословак-шамыч да колчаковец-шамыч ваштареш кучедалмаште, а варажым Туркестанский фронтышто Йошкар Армийын ик палыме политический руководительже ыле.

Пытартыш жапыште тудо СССР СНК председателын заместительжылан пашам ыштен, ВКП(б) ЦК политбюрон членже ыле.

Тудо шке илышыжын пытартыш минутшо марте уло вийжым пыштен, чарныде пашам ыштышыжла боевой постеш колен.

Куйбышев пӱтынь шке илышыжым пашазе классын пашажлан, мемнан героический калыкын пашажлан пуэн.

Валериан Владимирович Куйбышев 1888 ий 7 июньышто Омск олаш шочын.

Валериан Владимирович Куйбышев кузе тунемын

Валериан 14 ияшыже годымак революционный организацийын пумо пашам первый шуктен.

Икгана ачажын воинский командыштыже (тудо начальник улмаш) революционный прокламаций-шамычым муыныт. Кужеч нуно лектыныт? Палаш йӧсӧ огыл улмаш. Кажне прокламаций пуч семын пӱтыралтын да гарус дене пидме ыле. Тыгай гарус Валериан Владимировичын аважын гына улмаш. 14 ияш революционер шолып ыштыме пашан секретшым тунам эше сайынжак пален огыл.

Валериан военный историк дене книгам лудаш да военный модышым пеш чот йӧратен. Модмо годым тудо эре командир лийын. Валерианын йӧратыме геройжо Суворов ыле. Садланак тудым мӧнгыштыжӧ Суворов манын лӱмденыт.

Валериан Суворовла модмо амал дене ола лишне курыклаште лудаш чарыме революционный литературым шылташ крепостьым ыштен. Тушто революционный книга да листовка-шамыч аралалтыныт. Тудын „суворовский войскаже" строгий дисциплиным кучаш туныктымо улмаш. Тайным иктат каласен огыл.

Валерианын ачаже военный ыле, садланак тудлан кадетский корпусышто тунемаш логалын. Тидлан корпусысо муштроватлымым, кырен туныктымо дисциплиным чыташыже верештын. Йӧсӧ ыле гынат, Валериан сайын тунемаш тыршен. Корпусышто туныктыдымым тудо книга-шамычым лудмек пален. Чӱчкыдынак корпусной начальник-шамыч Валерианын кӱпчык йымалныже лудаш чарыме книга-шамычым муыт улмаш. Тыгай книгам тунам кадет-шамычлан лудаш чарыме ыле. Садланак вет Куйбышевын 5-ше класс гыч 6-шо классыш вончамыжо годым педагогический комитет тыгай пунчалым луктеш: „5-ше классыште тунемше Куйбышев похвальный листым налын кертеш гынат, тыгай поведенийжылан лийын тудлан пуаш ок кӱл".

В. В. Куйбышев 1899 ийыште. (Кадетский корпус форман вургем дене).

1905 ий январьыште кугыжан войскаже пашазе-шамычын тыныс демонстрацийышт ӱмбак лӱенит, тидлан 16 ияш Валериан Куйбышев протестым возен. Лӱймӧ ваштареш кок кадетын ойлымыштым колмекыже тудо нуныланат протестыш шке кидыштым пышташ ойлен. Нуно кидыштым пыштеныт. Протест возымо листок чыла кадет-шамычын кид гыч кидышкышт каен. Тудым чыланат лудыныт.

Начальство кожганен да тунамак Куйбышев дене обыскым ыштеныт. Обыск годым Энгельсын книгажым муыныт. Мутланаш, йодышташ тӱнгалыныт. Валериан корпус гыч лукмо деч да арестоватлалтме деч лач ачажын тыршымыже дене гына утлен кертын.

Валериан Владимирович кадетский корпусым пыкше-пыкше пытарен кертын. Тудо чыла предмет денат отлично тунемын, но закон божий дене отвечатлен огыл, священник дене ӱчашаш гына тӱнгалын. Тудым корпус гыч закон божийлан отметка шындыде лукнешт улмаш. А тыгай аттестат дене нигушкат тунемаш пураш ок лий ыле.

Валериан Куйбышевын чыла предмет денат отличный отметка ыле, тидлан гына тудлан закон божий дене переводный баллым шынденыт.

Торжественный обещаний

„Мый Советский Социалистический республика-шамыч Союзын юный пионерже, шке йолташем-шамыч ончылан обещатлем: Ленин—Сталин паша верч, коммунизмын сенгымашыже верч пенгыдын шогаш тӱнгалам. Туге илаш да тунемаш обещатлем, чтобы шке социалистический родинын достойный гражданинже лияш.

Юный пионер-шамычын поведений правилыштым честно да тайныде шукташ тӱнгалам".

ПИОНЕРЫШ КУЗЕ ПУРТАТ

Пионерыш 10 гыч 15 ияш марте йоча-шамыч пурталтыт. Школьник пионерыш пураш шонымыжо нерген отряд совет председательлан але вожатыйлан возен пуа але каласа. Отряд совет тудым ик звено деке пенгыдемда, а звено тудо школьниклан пионерский организацийын цельже да задачыже, пионерский символика нерген умылтара да торжественный обещанийын текстшым туныкта.

Туге тыршыман: ончыкылык пионер пионерский организацийым йӧраташ тунемже, тудын значенийже нерген умлен налже, шкенжым кӱлеш семын кучаш, общественный пашам шке паша деч кӱшкӧ шындаш тунемже. Садлан звено, отряд совет, вожатый пионерыш пураш ямдылалтше кажне пионер деке кугун внимательный лийышт. Школьник тунеммаште почеш шӱдырна да шкенжымат сайын ок кучо гын, тудлан ончык лекташыже, поведенийжым тӧрлаташ тӱрлӧ семынат полшыман.

Йоча коммунистический организацийын членже лияш—почет да юный ленинец лӱмым нумалше-шамычлан сайын тунемман, отрядын да звенон чыла пашаштыжат активно участвоватлыман, моло школьник-шамычлан примерым ончыктыман—чыла тидын нерген пионерыш пурышо раш умлыжо.

Тунемше-шамычым пионерыш пуртымо годым отрядной сбор торжественный лийман. Пионер первый гана торжественно йошкар галстукым чиктыме нерген ӱмыржӧ мучко шарнен илыже манын, сборым моштен эртараш кӱлеш.

Торжественный обещанийым приниматлымашеш отряд стройыш шогалеш. Пионерыш пурышашлык покшеке лектын, отряд велышке шогалеш да торжественный обещанийын текстшым раш каласен пуа.

Тидын почеш вожатый тудын шӱешыже галстукым пыжыкта да тудым Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лияш ӱжеш. „Эре ямде улам"! — пионерыш пуртымо йоча класс да первый гана отряд ончылан салютым пуа.

Тиде торжественный минута гыч тӱнгалын, пионер пионерский галстукым, значокым пыжыктен коштaш да „Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!" манын пионерский лозунгым каласымылан „Эре ямде улам!" манын вашмутым пуаш праван лиеш.

* * *

Вожатый да отряд совет-шамыч пионерыш пураш йодмаш лончылымашым шуйышаш огытыл. Адак пионерыш революционный пайрем годым велэ пуртыман огыл. Пионерыш шушаш сборыштак пуртыман.

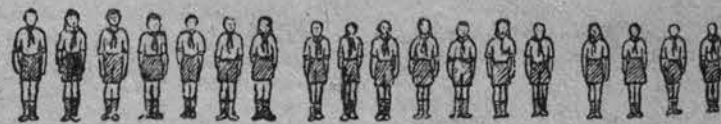

Пуртымашеш чыла пионерлан ситыше галстукым ямдылыман. Тидын верч эн чотшо вожатый да отряд совет председательлан тыршыман.

3-шо класслаште первыяк пионерский отряд огыт лий. Тушто пионерыш кузе пуртыман?

3-шо класслаште тунемше-шамычым ик кугурак (4, 5, 6, моло) классысе отрядын сборышто пуртыман. Если 3-шо классыште 10 деч шагал пионер лийыт гын, нуно пионерыш пуртышо классысе отрядыште ик звенош ушнен, пашам ыштат. Варажым, тиде звеношто пионер-шамыч 10 деч шуко лийыт гын, 3-шо классеш посна отряд ышталтеш, тудо шке вожатыйжын да отряд советшын вуйлатымыже дене пашам ышта.

Пионерский отряд—воспитатлыше организаций. Пионер гыч отрядной сбор гына луктын кертеш.

Соревноватлан тунемына

Кой-Сола НСШ-те (Сернурский район) тунемше-шамыч ойлат

КӦ ОНЧЫК ЛЕКТЕШ

Звонок йӱк шоктымек, чыланат верыштына лийына. Уроклан эрӓак ямдылалт толына, садлан учительын йодмыжлан ӧрын шогыде каласена.

Но классыштына але Гиркин Якай ден Андреев Мирон начар тунемыт, кечым коден коштыт да дисциплиныштат лушкыдо. Ме нунылан полшаш тӱҥалына. Нунылан умылтарена, уроклан ямдылалташышт полшена.

Мемнан школа Лаж'яльский школа дене соревноватла. А школыштына класс ден класс, пионерский звено-шамыч, тунемше-шамыч соревноватлат.

Ме тунемше-шамыч XVIII партконференцийым отлично тунеммаш дене вашлийына. **Иванов Василий ден Лучков Йогор.**

6 класс.

Чыла предмет денат отлично тунемыт

Иванов Андрей ден Иванов Николай 5-ше классыште тунемыт. Нуно чыла предмет денат отлично тунемыт. Дисциплиныштат отлично. Ик кече кодыде тунемаш коштыт. Тыге классын честьше верч кучедалыт.

Нуно общественный пашамат активно ыштат. Иванов Андрей учком председательлан, Иванов Николай—классный организаторлан шогат. Пашам сай вуйлатат.

Пакеев Аркадий.

Кузе ме пионерский сборым эртарена

Мемнан Кой-Сола НСШ-ште (Сернурский район) кум пионерский отряд уло. Кажне отрядыште 3—4 звена. Пионерский паша план да расписаний почеш ышталтеш. Тылзе тӱҥалтышеш отрядын советшым эртарена. Тушто тылзылан планым ыштена, отрядной сборлан ямдылалтме нерген ойлена, звеневод-шамычым пашалан туныктена.

Арнялан ик гана звеневой сбор эртаралтеш. Кажне звена сборым посна эртара. Нунылан учитель, комсомолец-шамыч полшат. Звеневой сборышто пионер-шамычын тунеммышт нерген кутыралтеш, газета, книга лудмаш лиеш. Звена-шамыч отрядной сборлан ямдылалтыт. Кажне звена отрядной сборыш сай успеваемость дене выступлениялан сайын ямдылалтын миййшаш верч виян кучедалеш.

Тылзе мучашеш отрядной сборым эртарена. Пионер-шамыч сбор кечым куанен вучат. Отрядной сборым организованно тӱҥалына. Знамя, горн, барабан лийыт. Линейкыш шогалыт, рапорт пумаш лиеш. Сбор почылтмек вождь - шамычын, герой-шамычын илышышт, пашашт нерген беседа эртаралтеш. Пионер-шамычын тунеммыштым, пашаштым ойлен налына. Тылеч вара звена-шамыч шкеныштын творчествыштым ончыкташ тӱҥалыт: мурымаш, курштымаш, сылнемут каласымаш, музыка да тулеч молат. Кӧ тунеммаште ончылно, кӧ сборлан эн сай ямдылалтын—чыла пале лиеш. Тыге сбор интересныйын, веселан эрта. Сбор кужун ок шуйно: час але часак пелак жап эрта. Пионер-шамыч вес сборым сай успеваемость, 100 процентан посещаемость дене вашлийшаш верч ямдылалташ пижыт.

М. Н. Николаева.

1-ше №-ан отрядын вожатыйже.

Кой-Сола НСШ-н (Сернурский район) V-ше классыште отлично тунемше Иванов Миклай географий урокышто. Фото **П. Луковын.**

Мемнан тӱҥ пашана—начар отметкым пытараш

Мемнан школышто чылаже кум пионерский отряд—кажне отрядын пионерский уголокшо уло. Пионерский уголоклаште В. И. Ленинын, И. В. Сталинын да моло-шамычынат портретышт, шке сӱретлыме сӱрет-шамычым пыжыктылме. Туштак диаграмма уло. Успеваемостьым ончыктышо график-шамычым пыжыктыме. Кажне пионерын фамилийже турашт кузе тунеммыжым палыктарыше пале уло. График гыч пале, шуко пионер-шамыч сай да отлично тунемшаш верч виян кучедалыт. Но южо пионер-шамычын успеваемостьышт начар. Теве 1-ше отрядыште Веткин Виктор, Кутузов Васлий отрядын честьше верч огыт кучедал, уроклан огыт ямдылалт.

Иванов Йыван.

VII класс.

Мемнан драмкружок

Драмкружокым тунемме ий тӱҥалме кечылаштак организоватлыме, ынде 40 член шотлалтеш.

Мемнан кружок шагал огыл пашам ыштен. Шкенан вийна дене шындыме спектакль-шамыч — „Шӧртньӧ кид“, „Палыдыме уна“, „Кодшо румбык“ колхозник ден йоча-шамычлан пеш келшеныт. Веткин Аркаш, Семенов Йыван, Вершинин Дмитрий драмкружокын активный членжылан шотлалтыт да шке рольыштым сай модыт.

Мемнан драмкружокна шке пашаже дене моктанен кертеш.

Иванов Андрей.

Глушков Платон ачажланат полша

Глушков Платон мемнан классын отличникше, ме тудым чыланат пагалена. Платон активный пионер, успеваемостьым, посещаемостьым да дисциплиным саемдымаште—пионерла кучедалеш.

Мӧнгыштыжӧ аваждан паша ышташ полша. Тудын ачаже сӧсна фермым вуйлата, Платон ачажлан сӧсна ончымаште эре полшен шога.

Глушков П.

Платон яра жапше годым художественный литературым шуко лудеш. Тудо „Робинзон Крузо“, „Буря дене шочшо - шамыч“ да моло книгамат йӧратен лудын.

Якимов Тимофей.

6 класс.

Материалым Луков Паю организоватлен.

Музо

Игече шыже век каймек, шыгыр кожеран, купанрак чодраште коштмо годым, южгунам лудырак-олача тӱсан чаҥга деч изиш кугурак капан кайык чоҥгештен каймым ужаш лиеш. Тиде—музо (рушла рябчик маныт). Музо мемнан республикын чодраште илыше промысловый кайык. Тудын кап-кылже, йолжо да тугак нержат суртышто ашныме чывын гаяк. Музо научный систематик шотыштат чыве дене пырля ик куриный отрядыш пура.

Музын узо дене ава коклаште кугу ойыртыш уке. Узо музын вуйжо кок могырымат шемалге, а вуй вундашыжым тӱшка кужурак пун калпак гай левед шога. Садлан тудо тора гыч ончымаште калпак вуян чыве гай коеш.

Телым да шошым музо тӱрлӧ пушеҥге-шамычын почкыштым, пызле кычкым, куэ кычкым да поланым кочкын ила. Лышташ шарлыме жапыште тудо лышташым, лум йымач шулен лекше емыжым да вашке шушо пеледышым кочкаш тӱҥалеш. Игече шыже век каймек, музын кочкышыжо шукемеш. Тудо тиде жапыште мудым, музо мӧрым, шере пӧчыжым да тулеч моло емыжымат йӧратен кочкеш.

Музо сузо семынак пыжашым тыгыде чашкерла йымалан мландеш ышта. Ава музо утларакше 8—10 муным, а южо ийын 15 муво марте мунча да вара пӱкташ шинчеш. Тудо 28—30 кече жап пӱктен шинча. Музо иге-шамыч чыве иге-шамыч семынак чоҥгештен кертдыме лектыт, но нуно вашке кушкын шуын чоҥгешташ тӱҥалыт. Ава музын пӱктен шинчыме жапыштыже узыжо нимогай полышымат ок пу, пыжаш деч ӧрдыжышкӧ кая да шкет ила. Иге лектын шумо жапыште тудо мӧнгӧш пӧртылеш да нуным ончен кушташ ава музылан полша. Тыге нуно шыже марте тӱшкан коштыт, садлан нуным тиде жапыште шкет коштмым шагал ужалтеш. Шыжым, лышташ велаш тӱҥалме жапыште нуно тӱшка гыч ойырлен шкет але мужырын илаш тӱҥалыт. Вес шошо мартен музо иге-шамыч авашт гаяк кушкын шуын, пыжашым оптен тӱлаш тӱҥалыт.

Музо ош тамле шылан, шергакан кайык. Нуным тӱрлӧ семын пуштедат. Утларакшым нуным шыжым да шошым пычалден пуштыт. Тиддеч посна ожно нунылан тӱрлӧ семын келыштарен кандра шӧргам шындыл кученыт. Ий еда тыге кугун кучымо дене кызыт нуно шагал кодыныт, утларакшым пичырак чодраш велэ кодыныт.

Н. М. МИРОНОВ.

Великий большевик нерген фильм

Мый „Яков Свердлов“ фильмым ончышым. Тудын нерген нигунам ом мондо.

Фильм тӱҥалеш... Яков Свердлов самырыкше годым Нижний Новгород олаште... Тудо подпольный типографийым ышташлан шпик-шамыч деч чоян печатный станокым муэш. Варажым Свердлов Екатеринбургыш кая. Тунам уже опытан революционер-подпольщик улмаш. Тушто тудо пашазе - шамычын погынымашлаштышт выступатла. Пашазе-шамычым вооруженно кучедалаш ӱжеш. Шкежат лӱяш тунемеш.

Свердлов йолташыже-шамыч дене пырля тюрьмаште. Тиде—пеҥгыде айдеме могайшучко да йӧсӧ илышыште! Но тудо пеш пушкыдо кумылан лийын кертеш. Тудо черле йолташыжым саклен онча, заключенный-шамыч дек янлыкла относитлыме ваштареш протестоватла.

Ссылка. Мӱндыр Туруханский край. Тайга. Кожыш эҥертен, еҥ шинча. Ӱлыч—курык йымач, вес еҥ кӱза.

— Поро кече, Андрей!

— Поро кече, Коба!

Ссылкыш логалше Сталин Свердлов дек толын. Нуно революций, партий нерген ойлат. Нуно Ленинлан письмам возат. Сталинын кажне мутыштыжо, кажне гана шыргыжалмаштыже Свердловым йӧратымыже коеш.

Петроград... Москва... Свердлов — Всероссийский Центральный Исполнительный Комитетын председательже. Тудо кугу организатор, нигунам нойыдымо гай.

Яков Михайлович еҥ-шамычым пеш сайын шинча. Керек—кӧ дене кеч ик гана вашлиеш гынат, тудым эре шарнаш тӱҥалеш. Тудо революцийлан пайдам кондаш манын, кӧм, кушто да кузе кучылташ кӱлмым шинча.

1919 ий. Москва. Свердлов эҥертыман пушкыдо пӱкеныште шинча. Тудо йӧсын кокыра, чот черланен. Врач тудым койкыш возаш йодеш. Свердлов отказатла. Тиде партийын VIII с'ездше ончыч лийын. Свердлов пашам ышта. Тудо с'ездлан материалым ямдыла.

— Докторым колышташ кӱлеш! — тыге Свердлов дек толын пурышо Ленин ойлен. Тудо Свердловын кидше гыч материалан папкым налеш, черле йолташыжым ӧндалеш.

Свердлов—великий большевик. Тудо калык дене эре кылым кучен шоген, лӱддымӧ, нойыде пеҥгыдын кучедалше, кугу организатор улмаш. Могай жал: кызыт мемнан дене пырля Яков Михайлович Свердлов уке.

Йоча-шамыч, чыланат тиде чапле фильмым ончыза.

Кинофильм гыч ик сӱрет.

НОВОСЕЛОВ ЕВГЕНИЙ

Йошкар-Ола,
7-ше №-ан школа,
7-ше „Б“

Чыла нерген кӱчыкын

● Кагаз ыштыме у машина кагазым ик часыште 100 километр кутышаным луктеш.

● Мланде ӱмбалне улшо чыла вӱдым ий, вишкыде вӱд да пар форма дене тӧр пайлаш гын, мланде ӱмбалнысе кажне квадратный сантиметрлан 268,45 литр шинчалан теҥыз вӱд, 0,1 литр тыгылай вӱд, 4,5 килограмм материковый ий да 0.003 килограмм вӱд пар логалеш.

ГРАНИЦА ВЕС ВЕЛНЕ

Йоча-шамыч садыште модыныт. Кенета сиренын йӱкшӧ кужун шоктен. Тиде—воздушный тревогын сигналже. Сигналым колын, йоча-шамыч убежищыш—вынемыш куржыныт. Тыгай вынем—убежище вик вочшо авиабомба деч авырен ок керт, тудо лишке вочшо бомбын осколкыжо деч гына авыра. Вынемыш пурен шинчын, йоча-шамыч английский ола ӱмбалне германский ден английский самолет-шамычын кучедалмыштым ончат...

Капиталистический Европышто улшо йоча-шамычын илышышт тыге йокрокын эрта. (ТАСС-ын фотоклише)

Францийыште шужен илыше-шамыч коракым кочкыт

Францийыште кажне кечын шужен да йорлын илымаш шукемеш. Элын тӱрлӧ областьлаштыже кочкыш запас пытымашке шуын. Шужышо калык мо верештын тудым кочкеш. Кугу, Лион олан пазарыштыже коракым, варакшым да урым ужалаш тӱҥалыныт. Нуным шерге ак дене ужалат. Шужышо калык магазин ончык шӱшкылтын, чыла кайык-шамычым да урым вашке налын пытара.

Французский газета-шамыч лудшо-шамычлан корак почеш охотыш кошташ да корак шыл дене тӱрлӧ семын кочкышым ыштыме йӧн нерген возат.

Румынийыште йоча-шамыч колымаш

Румынийыште йоча колымаш кажне кечын шукемеш. Румынский столицыште—Бухарестыште 10 йоча гыч 6 йочаже гына илен кодыт, молышт начар кочмылан да туберкулез чер дене черланен колат.

Бухарестыште начальный школа-шамычым тергыме годым пале лийын: лу йоча гыч вич йочаже гына эрдене школыш кайме деч ончыч кочкыт.

Йоча-шамыч школа деч посна кодыныт

Францийын столицыже—Париж кызыт пеш начар положенийыште. Олаште кочкыш запас шагалемеш, топливо огеш сите.

Шӱй уке дене парижский школа-шамыч огыт олталт. Садланак 15 январь гыч парижский школлаште изи йоча-шамычын тунемме классыштым петырыме. Шуко йоча-шамыч школа деч посна кодыныт.

Изи йоча-шамычым шошым гына туныкташ тӱҥалыт.

Английский крейсерын пытымыже

Италийышке пеш шуко германский самолет-шамыч толыныт. Нуно итальянский авиацийлан Средиземный теҥызыште английский военный корабль-шамыч ваштареш кучедалаш полшат.

Кодшо кечылаште германский пикирующий бомбардировщик-шамыч „Саутгемптон" английский крейсер ӱмбак бомбым кудалтеныт. Крейсерыште пожар тӱҥалын. Команда шкенжын корабльжым коден каен.

Моло английский корабль-шамыч йӱлышӧ крейсерым буксир дене лишыл английский портыш наҥгайынешт улмаш. Но наҥгаен кертын огытылат, нуно „Саутгемптон" корабльым вӱд йымак пуртен колтеныт.

Музыкшо Кузьма Смирновын.

Мутшо Осмин Йыванын

ОЛЫКЫШТЕТ КУШКАЛЕШ...

Олыкыштет кушкалеш,
Чевер пеледыш кушкалеш.
Пеледышет пеледеш, | *2 гана*
Яндар кавам ончалеш. |
(Ы)школыштет, кушкалеш,
Чевер еҥет кушкалеш.
Чевер еҥет пеледеш, | *2 гана.*
Патырештын кушкалеш |

Чод(ы)раштет пеледеш,
Мӧр саскаже пеледеш.
Мӧржат кӱэш, тӱвырга, | *2 гана.*
Лӱҥгалталеш чеверга. |
Межат кушкын(а) пеледына,
Тӱвыргена, чевергена,
И модына, воштылына, | *2 гана.*
Тунемына, кушкына. |

Пионер-шамычлан муро сборник

Тиде кечылаште Марийский государственный издательство йоча-шамычлан „Пионер муро" лӱман сборникым луктеш. Тиде—самырык марийский композитор Смирнов Кузьман муро сборникше. Тушто 10 муро: „Йӱштӧ кугыза", „Октябрьский муро", „Шергылт муро" (мутшо Казаков Миклайын). „Олыкыштет кушкалеш", „Муралтме вел шуэш" (мутшо Осмин Йыванын), „Пионер марш", „Лагерьыште" (мутшо Макс Майнын), „Сталин тукым улына" (мутшо ЧалайВаслийын), „Таум ыштена" (мутшо Н. Шабердинын) да „Виче эҥер" (мутшо Н. Арбанын).

„Пионер муро" сборник школа, клуб, пионер пӧрт, хоровой кружок-шамычлан сай пособий. Тудо музыкальность шотышто йоча-шамычлан пешак интересный, манын Ленинградысе профессор Кушнарев возен.

Сборникым вашке ужалаш тӱҥалыт. Тудо яклака кагазеш печатлыме, акше 1 теҥгеат пелэ.

Фото-этюд **М. Чуршуковын.**

Молан шинча ок кылме

Кылмаш вемыш шумеш лиеш. Еҥ-шамычын пылшыштым, нерыштым, шӱргыштым, парняштым, южгынам пӱтынек йолыштым але кидыштым йӱштӧ налеш. Но керек могай чот йӱштат шинчам кылмыктен ок керт. Шинча комдыш кылма, шинча-пун пӧрышаҥеш, но ты марте эше нигӧат нигунам „шинчам кылмыш" манше лийын огыл.

Тидын секретше кеҥежым вӱдыштӧ йӱштылмаш дене кылдалт шога улмаш. Те эҥерысе йӱштӧ вӱдыш пуреда. Уже пулвуйда ден эрдыда вӱдыштӧ улыт. Кидда дене вачыдам да оҥдам нӧртеда. Но вӱдыш пӱтынек пураш эшеат лӱдыда. Утларакше кыдалым йӱштӧ вӱд дене нӧрташ лӱдмашырак.

Молан тыге? Вот молан: йӱштым ме пӱтынь ковраштына дене огыл, а тудын посна точка-шамычше дене шижына. Тушто посна чувствительный нерв-шамыч лийыт. „Йӱштым шижше точка-шамыч" мемнан кап мучкына чылаже 250 тӱжем. Но тиде точка-шамыч чыла вере як тӧр огытул. Тыгай точка кыдалыштат, парня вуйыштат шуко улыт. А шинчаште „йӱштым шижше точка-шамыч" йӧршынат уке. Садлан мемнан шинчанам йӱштӧ налын ок керт.

Эммануил Ласкер

Шукерте огыл Нью-Йоркышто 72 ияш, тӱнялан палыме шахматист Эммануил Ласкер колен. Тудо 27 ий жапыште шахмат дене тӱнямбалсе чемпион ыле. 1921 ийыште гына Капабланкылан модын колтен.

Ласкер 1868 ий 1 декабрьыште Берлин ола лишнысе Берлинхенеш шочын. Тудо изинекак шахматым йӧратен. 24 ияш шахмат дене тӱнямбал чемпион званийым налын. Тудын „Здравый смысл в шахматной игре", „Шахматная стратегия" да „Учебник шахматной игры" книгажым руш йылмыш переводитлыме улыт.

Шарада

Первый слог—пич йӱк,
Кокымшо—йӱштылмӧ вере.
Кумышо слог—ожнысо янлык
(Кок букважым кудалтымек).
Нылымше слогым—шке ешаре,
Чылаже лектеш поэт.

Богданов Алексей.

Пэраньгинский район,
Куракинский средний школа.

Ответственный редактор—
П. А. КЛЮКИ